PARALYMPIJSKÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY

Martin Kudláček, Ondřej Ješina, Zbyněk Janečka

Fakulta tělesné kultury, Univerzita Palackého, Olomouc, ČR

Předloženo v březnu 2009

Cílem tohoto příspěvku je představit čtenářům nově vzniklou oblast, která se nazývá paralympijské vzdělávací programy nebo také paralympijská výchova, což je zastřešující termín pro veškeré výchovné a vzdělávací aktivity v rámci paralympijského hnutí. Základním východiskem paralympijských vzdělávacích programů je filozofie paralympijského hnutí, na jejíchž hodnotách jsou postaveny všechny vzdělávací programy. V tomto článku podrobněji představujeme jeden unikátní vzdělávací program s názvem Paralympijský školní den. Poukazujeme na možnosti PŠD, potenciál k ovlivňování postojů k integraci osob se zdravotním postižením a způsoby implementace PŠD na základních školách.

Klíčová slova: *aplikované pohybové aktivity, integrace, postoje, paralympijské hry*

Paralympijská výchova je nový termín zastřešující vzdělávací a výchovné aktivity realizované v rámci paralympijského hnutí. Paralympijské hry jsou vrcholnou sportovní událostí celého hnutí. Účastní se jich sportovci z pěti skupin různých typů postižení s výjimkou sportovců se sluchovým postižením. Paralympijské hnutí se od svých začátků výrazně rozrostlo. Prvních paralympijských her v roce 1960 v Římě se zúčastnilo 400 sportovců ze 23 zemí a v roce 2008 v Pekingu 3951 sportovců ze 146 zemí. Paralympijské hry se vždy konaly ve stejném roce jako hry olympijské a od letních paralympijských her v Soulu v roce 1988 se konají vždy i na stejném místě. Mezinárodní olympijský výbor a Mezinárodní paralympijský výbor podepsaly 19. června 2001 smlouvu, ve které se zavazují ke spolupráci při organizaci olympijských a paralympijských her. Od roku 2012 se pořadatel olympijských her zavazuje také k pořadatelskému her paralympijských (Kudláček et al., 2008).

Mezinárodní paralympijský výbor (International Paralympic Committee – IPC) zastřešuje a koordinuje přípravu letních i zimních paralympijských her a dalších sportovních

událostí, kterých se účastní sportovci různých zdravotních postižení. IPC také podporuje zapojování a rozvoj sportovců všech výkonnostních kategorií na lokální, národní i mezinárodní úrovni. Vize IPC je: „umožnit paralympionikům dosáhnout sportovní excelence a inspirovat svět“ resp. v originále „To Enable Paralympic Athletes to Achieve Sporting Excellence and Inspire and Excite the World“. Mezinárodní paralympijský výbor byl založen 22. září 1989 jako mezinárodní nezisková organizace 160 národních paralympijských výborů z pěti regionů a čtyř sportovních organizací sportovců se zdravotním postižením (Kudláček et al., 2007). Zatímco další mezinárodní sportovní organizace jsou buď omezeny pouze na jednu skupinu osob s postižením, nebo na jeden specifický sport, IPC je zastřešující organizace reprezentující více sportů a typů postižení.

Paralympijské vzdělávací programy vychází ze základní filozofie a symboliky paralympijského hnutí. Hlavním paralympijským symbolem je oficiální logo, které bylo představeno v roce 2003. Jedná se o symbol v pohybu, se třemi soustředně orientovanými znaky *Agitos* (latinský termín s významem pohybuji se), které symbolizují, že IPC přináší sportovce ze všech koutů světa a umožňuje jim soutěžit (obr. 1). Logo také symbolizuje fakt, že paralympionici jsou svými vrcholnými výkony inspirací pro celý svět, nevzdávají se a jdou neustále kupředu. Agitos (znaky z loga IPC) mají tři barvy, které jsou nejvíce zastoupeny v národních vlajkách: červená, modrá a zelená (IPC, 2006).

Obr. 1 Paralympijské logo

V souvislosti s proměnou paralympijského symbolu na symbol obsahující skupinu tří Agitos bylo roku 2003 představeno také nové heslo *Spirit in Motion*, tedy volně přeloženo do češtiny *Duch v pohybu* či *Zážitek z pohybu*. Tímto heslem má být vyjádřena jednak silná vůle každého paralympionika k překonání překážek spojených s jeho postižením, jeho profesionalita, ale i radost z pohybu a inspirace pro ostatní lidi ať už s nějakým postižením,

tak i bez něho. Vize IPC je „umožnit paralympionikům dosáhnout sportovní excelenci a inspirovat svět“. Každé slovo z vize má jednoznačný význam v definování poslání IPC: (a) *umožnit* - hlavní rolí IPC je vytvoření podmínek pro zapojení sportovců; (b) *paralympionikům* - IPC se zaměřuje na podporu a rozvoj všech sportovců od základny po vrcholovou úroveň; (c) *dosáhnout sportovní excelenci* je hlavním cílem sportovní organizace. (d) *inspirovat svět* - jedná se o přínos IPC ke zlepšení světa pro všechny osoby se zdravotním postižením (IPC, 2006).

Základní premisou paralympijské výchovy je přesvědčení, že integrace paralympijských ideálů do vzdělávacích systémů je efektivním přístupem ke vzdělávání dětí v oblasti porozumění specifických potřeb osob se zdravotním postižením. Cílem paralympijské výchovy je tvorba a podpora aktivit, které pomohou dětem získat základní informace o paralympijském hnutí a pochopit vlastní postoje k osobám se zdravotním postižením. Z tohoto záměru vycházejí dílčí cíle paralympijské výchovy: (a) pochopení a přijetí jinakosti osob s postižením a pozitivní postoje k osobám se zdravotním postižením; (b) podpora pochopení principů samostatného života a plnohodnotného zapojení do společnosti; (c) povědomí o ideálech a vzdělávacích hodnotách paralympijského hnutí; (d) podpora a tvorba vzdělávacích programů a podpor ve více jazycích a formátech.

Úspěch paralympijských her a rozvoj paralympijského hnutí vytváří potřebu pro vznik nové specializace – paralympijské výchovy, vzdělání a rozvoje. S informacemi o Paralympijské výchově se můžeme setkávat na různých konferencích a seminářích (např. EUCAPA 2006 i 2008, Integrace jiná cesta). Odborníci v oblasti aplikovaných pohybových aktivit navrhli možnost integrace paralympijské výchovy na základních školách průřezově v rámci kurikula více předmětů. Jednou z oblastí, kde může být paralympijská výchova integrována, je tělesná výchova. Všechny vzdělávací aktivity by se měly zaměřit na pochopení a přijetí individuálních rozdílů „jinakosti“, na získání respektu ke sportovním výkonům paralympioniků a přijetí práv osob se zdravotním postižením na zapojení do sportu a tělesné výchovy. Paralympijská výchova se zaměřuje na tvorbu a podporu vzdělávacích aktivit, které pomáhají dětem přijmout hodnoty lidské solidarity, tolerance a vzájemného respektu (Craven, 2004).

VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY PARALYMPIJSKÝCH HER

Průkopníkem vzdělávacích programů byl organizační výbor Paralympijských her v Atlantě (1996). V rámci her v Atlantě byly vytvořeny speciální vzdělávací materiály určené dětem různých věkových skupin. Materiál se jmenoval „The Paralympic: An overview of the Paralympic Games and people who participate. Paralympiáda – přehled paralympijských her a jejich účastníků.“ Jeho hlavním cílem bylo, aby děti získaly přehled o osobách s postižením a pochopily význam a možnosti sportu a rekreace pro osoby s postižením. Úspěchem programu v Atlantě se nechal inspirovat také organizační výbor paralympijských her v Sydney (2000), který vytvořil vzdělávací program s názvem „Set no Limit – Nesvazuj se limity“. Tento program byl určen žákům základních škol a jeho hlavním záměrem bylo pochopení a přijetí osob se zdravotním postižením a generování zájmu o paralympijské hry v Sydney. Organizační výbor dalších olympijských a paralympijských her (Salt Lake City, 2002) vytvořil vlastní vzdělávací výbor, který připravil kurikulum a vytvořil materiály určené žákům a učitelům v místě konání her a v USA. Paralympijské vzdělávací materiály pro paralympijské hry v Aténách (2004) se jmenovaly „The Paralympic Games from 1960 to 2004“ – „Paralympijské hry 1960 až 2004“ a byly určeny pro paralympijskou výchovu dětí na prvních a druhých stupních základních škol. Cílem tohoto projektu bylo inspirovat děti zapojením a odhodláním paralympioniků.

Úspěch těchto projektů prokázal, že období přípravy a konání paralympijských her je vynikajícím obdobím, které se dá využít pro výuku paralympijských ideálů, zvláště v místě konání her, regionu či v dané zemi. Vzdělávací programy však nemusejí být nutně spojeny pouze s určitou událostí (paralympijské hry či mistrovství světa) a danou oblastí či zemí. Paralympijská výchova má prostor pro zapojení do kurikula u dětí různého věku.

PARALYMPIJSKÝ ŠKOLNÍ DEN

Paralympijský školní den (PŠD) je vzdělávací projekt, který má za cíl informovat děti o problematice paralympijských sportů a o osobách se zdravotním postižením. K tomu slouží různé aktivity, mezi něž patří například setkání a interakce s paralympioniky či vyzkoušení paralympijských sportů. Paralympijský školní den se v prvé řadě zaměřuje na zlepšení postojů k osobám se zdravotním postižením (Kudláček et al., 2008). Cílovou skupinou jsou děti mezi 8 a 15 lety. Do programu je s drobnými modifikacemi možné zapojit také mladší či starší děti

a programu se mohou plnohodnotně účastnit také děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Paralympijský školní den může být organizován v průběhu celého roku. Program by měl být upraven na základě podmínek školy a počasí s cílem využít venkovních i vnitřních prostor, pokud to podmínky umožňují.

Pro úspěšnou realizaci PŠD je důležité setkání s osobami se zdravotním postižením. Tato setkávání mají pozitivní vliv na postoje za předpokladu, že dochází k časté interakci, která je smysluplná a příjemná. Pro zlepšení postoje k osobám s postižením bychom měli dodržet následující podmínky: (a) rovnocenný status obou skupin; (b) sociální klima, které vyžaduje častý kontakt; (c) aktivity zaměřené na spolupráci; (d) pozitivní zkušenosti; (e) příkladné postoje učitelů; (f) vědecky podložené přesvědčování (Horne, 1985). Rovnocenný status obou skupin je takový, kdy poskytování a přijímání pomoci, vedení a diskuse probíhají rovnocenně a interaktivně. Příkladem takové aktivity může být řešení navozených problémů v rámci kooperativních her. Vynikajícím příkladem spolupráce mohou být programy zážitkové pedagogiky organizované v přírodě či v budově. Děti se setkávají se specifickými situacemi a mají jedinečnou příležitost naučit se zdolávat překážky na základě vzájemné spolupráce (Kudláček & Valenta, 2004).

Obsah programu PŠD se flexibilně přizpůsobuje (dle počtu a věku žáků) materiálním a především prostorovým podmínkám a specifickým přáním škol. Důležitou součástí PŠD jsou výzkumná šetření. Výzkum se týká především problematiky změny a struktury postojů žáků a pedagogických pracovníků k osobám se speciálními potřebami s akcentem na osoby s tělesným postižením. Klíčem ke změně vnímání osob, které se odlišují, může být cílené vzdělávání vedoucí k vytvoření povědomí nebo změně postojů. Několik přístupů ke změně postojů je popsáno v mezinárodní literatuře, jako např. kontaktní teorie či teorie odůvodněného jednání. Projekt PŠD implementoval existující teorie a poznatky do vzdělávacích materiálů, díky nimž mohou učitelé aplikovat tyto teorie v každodenní výuce za současného (a tolik žádaného) využití nejnovějších poznatků. To je jedním ze základních předpokladů aplikovaných pohybových aktivit, integrace a začlenění dětí do hodin TV.

Nejčastěji jsou v rámci programu uskutečňovány následující aktivity:

- Teoretická přednáška o sportech osob se speciálními potřebami.
- Beseda se sportovcem s postižením.
- Základní mobilita bez zrakové kontroly.

- Základní mobilita na vozíku.
- Sporty osob se zrakovým postižením – goalball, judo.
- Sportovní hry osob s tělesným postižením – basketbal na vozíku, florbal na vozíku, házená na vozíku, rugby na vozíku.
- Atletika – traťové disciplíny i disciplíny v poli sportovců s tělesným a zrakovým postižením.
- Boccia.

PŠD má tři základní cíle. Jedním z nich je změna postojů k osobám se speciálními potřebami. Druhou je seznámení se životem a volnočasovými aktivitami osob se speciálními potřebami se zaměřením na participaci v pohybových programech. Další možný cíl můžeme vysledovat především ve vztahu k rámcovým vzdělávacím programům, respektive Školním vzdělávacím programům.

Ke změně postojů dětí k osobám s postižením může vést např. seznámení žáků základních škol s ideály paralympismu. Snažíme se zaměřit na rozvoj lidské solidarity, tolerance a vzájemného respektu, podporu míru, vzájemného porozumění, respektu k jiným kulturám, rozvoj základních lidských hodnot a vztahů vzhledem k národním i oblastním požadavkům. Sport a pohybová aktivita se prokázaly jako skvělý edukační prostředek ve vzdělávacím procesu (Kudláček, 2007). Podle Válkové (1980) během společenského života získává každý jednotlivec větší množství postojů, které vytvářejí celý propojený systém, stávají se kompaktnější, stereotypnější, takže společenské jednání jednotlivce odráží jeho postoje. Postoje se vyvíjejí s postupnou socializací jedince. Postoj se vždy vztahuje k něčemu, má kvalitu – pozitivní, neutrální nebo negativní; má také intenzitu. To znamená, že postoj k určité činnosti je více či méně kladný či záporný.

Vycházíme z předpokladu, že postoj vzniká, když se seskupují poznatky, city a tendence k jednání do relativně trvalé soustavy. Změněné chování lidí znamená změnu jejich postojových soustav. Postoj je tak posledním mezičlánkem, „mostem“ spojujícím vědomí s činy. Postoje se utvářejí rovněž činnostmi lidí ve skupinách (malých i velkých). Přitom záleží na tom, je-li skupina referenční nebo členská, formální nebo neformální. Uspokojuje-li člověka činnost v nějaké skupině, jsou pro něj i informace, které z ní dostává, věrohodnější a tím se vytváří silný postoj (Horák, 1997). Naší snahou je zjišťovat změny postojů k osobám se speciálními potřebami za pomoci intervence v podobě programu Paralympijský školní den.

Pokud chcete optimalizovat dopad tohoto projektu ve Vaší škole, doporučujeme rozdělit jej na tyto tři fáze (Kudláček et al, 2008, s.8):

1. Příprava PŠD: tato fáze má dva základní cíle: (a) připravit žáky na vlastní program a (b) organizace vlastního dne, tak aby proběhl bez problémů a Vy jste mohli dosáhnout svých výchovně – vzdělávacích cílů.

2. Implementace PŠD: jedná se o vlastní PŠD, který je realizován v hravém a radostném prostředí, kde mají studenti možnost učit se prostřednictvím množství sportovních a kulturních aktivit. V rámci programu mají studenti možnost si aktivně vyzkoušet různé paralympijské sporty, kterých se sami účastní a o nichž si také povídají se sportovci se zdravotním postižením.

3. Po skončení PŠD: cílem této fáze je pokračování výchovně vzdělávacího procesu. V této fázi žáci rozšiřují své dovednosti a vědomosti nabitě v rámci PŠD. Žáci mají mít příležitost pracovat se svými zážitky, případně zkušenostmi a učitelé mají možnost navázat na jednotlivé aktivity v rámci další výuky i v jiných předmětech.

Ačkoliv koncept PŠD je otevřený různým kreativním modifikacím, doporučujeme držet se několika klíčových zásad, které jsou popsány níže:

- (a) PŠD je částí dlouhodobého výchovně vzdělávacího procesu.
- (b) Je třeba přemýšlet o prostředí, ve kterém žáci vyrůstají.
- (c) Paralympijský školní den poskytuje pravdivý portrét.
- (d) Je nutný dostatek času pro reflexi (zpětnou vazbu).
- (e) PŠD je postaveno na čtyřech klíčových hodnotách.

Ad a) PŠD je částí dlouhodobého výchovně vzdělávacího procesu.

K pochopení specifických potřeb osob, které mají výrazné tělesné a/nebo mentální odlišnosti potřebujeme více než jeden den. Změna postojů dětí je otázkou dlouhodobého procesu a PŠD je pouze jedním z milníků na cestě k přijetí a respektování osob se zdravotním postižením. Je zřejmé, že ve společnostech, ve kterých postižení není jejich běžnou součástí, budou děti reagovat specificky při kontaktu s něčím novým. PŠD je dobře strukturovaným výchovně vzdělávacím programem s vlastní přípravnou a následnou fází. Realizace PŠD záleží na přístupu školy, neboť PŠD může být zařazeno na začátek jistého programu, v němž poté děti

pracují se svými zážitky. PŠD ale také můžete zařadit jako završení programu zaměřeného na specifické potřeby osob se zdravotním postižením.

Ad b) Je třeba přemýšlet o prostředí, ve kterém žáci vyrůstají

PŠD je vzdělávacím programem organizovaným ve škole. Pro zdárný přenos zkušeností z PŠD domů doporučujeme informovat rodiče a další příbuzné o cílech a náplni PŠD.

Ad c) Paralympijský školní den poskytuje pravdivý portrét.

Zkušenosti s aktivitami se „simulovaným postižením“ jsou základní myšlenkou PŠD a mohou být velmi zábavné. Musíte se však vždy zamyslet nad faktem, zda a jak těmito aktivitami stimulujete učení? Je potřeba vybrat aktivity vyváženě, tak aby některé byly vedeny učitelem, jiné založeny na interakci se sportovcem a v dalších měli studenti možnost se sami rozhodovat. Taková skladba PŠD poskytuje velké množství zkušeností a umožní trvalý dopad na učení žáků.

Ad d) Je nutný dostatek času pro reflexi (zpětnou vazbu).

V průběhu přípravy tohoto projektu jsme zorganizovali 35 PŠD v šesti zemích. Délka jednotlivých aktivit se pohybovala od 15 minut do dvou hodin. Nikdy nesmíme zapomenout na poskytnutí dostatečného časového prostoru pro reflexi. Z těchto důvodů doporučujeme optimální délku aktivity mezi 40 a 45 minutami.

Ad e) PŠD je postaven na čtyřech klíčových hodnotách.

Hodnoty PŠD jsou založeny na vizi a misi Mezinárodního paralympijského výboru. Pokud možno, PŠD by mělo zahrnovat aktivity všech čtyř hodnot, jak jsou popsány na následující stránce. Na základě našich zkušeností můžeme potvrdit, že struktura PŠD, která zahrnuje všechny čtyři hodnoty, umožňuje realizaci vyrovnaného programu.

Hodnoty PŠD (Kudláček et al., 2008, s. 10)

1. RESPEKT KE SPORTOVNÍMU VÝKONU

- Získat POVĚDOMÍ o různých sportech a adaptacích.
- Získat ZNALOSTI o sportovní klasifikaci a nejtěžších postiženích.
- Získat ZKUŠENOSTI pomocí setkání s vrcholovými sportovci s postižením.

2. RESPEKT A PŘIJETÍ INDIVIDUÁLNÍCH ODLIŠNOSTÍ

- Získat POVĚDOMÍ o individuálních rozdílech.
- Získat ZNALOSTI o osobách s postižením.
- VYZKOUŠET si, jaké to je být jiný.

3. SPORT JAKO LIDSKÉ PRÁVO

- Být si VĚDOM toho, že osoby s postižením mají PRÁVO participovat ve sportovních aktivitách.
- Být si VĚDOM problémů s přístupností (bezbariérovostí).
- Získat ZNALOSTI o postupech integrované TV.
- Být si VĚDOM vlastních postojů k osobám s postižením účastnících se sportovních aktivit.

4. UMOCNĚNÍ A SOCIÁLNÍ PODPORA

- Získat ZKUŠENOSTI s úspěchem a prohrou (vztaheno k EMOCÍM).
- NAUČIT se používat adekvátní podpůrné cesty.
- POZNAT životní příběhy úspěšných (neúspěšných) sportovců s postižením.

ZAŘAZENÍ PŠD DO ŠKOLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ

Smyslem PŠD je informovat děti, žáky a studenty o problematice osob se speciálními potřebami s akcentem na sport, čímž se snažíme pozitivním způsobem utvářet jejich postoje k osobám se speciálními potřebami a k přijímání jinakosti jako celku. Pomocí bezprostředního zážitku můžeme velmi výrazně ovlivňovat a pozitivně formovat i kompetence účastníků ve vztahu k jednotlivým výstupům některých vzdělávacích oblastí, které najdeme v rámcových vzdělávacích programech (Ješina et al., 2008). Každá škola si pak dle svých podmínek upravuje vlastní školní vzdělávací program, který respektuje normy stanovené vyšším dokumentem. V této kapitole jsme se zaměřili na uvedení některých dílčích cílů, které můžeme najít v rámcovém vzdělávacím programu a program PŠD je do značné míry naplňuje. Snažili jsme se o doslovné znění, ačkoliv s některými termíny (jako např. handicap apod.) se neztotožňujeme. Nejvýrazněji se PŠD podílí na plnění výstupu ve vzdělávací oblasti

Člověk a zdraví, ale paralely najdeme i u některých dalších oblastí (Ješina et al., 2008). Zaměřili jsme se na ty nejnápadnější (RVPZV, 2004).

I. Výchova ke zdraví: (a) respektování pravidel soužití mezi vrstevníky... pozitivní komunikace a kooperace přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů mezi členy v širším společenství; (b) vysvětlení na příkladech přímé souvislosti mezi tělesným, duševním a sociálním zdravím...; (c) posouzení různých způsobů chování z hlediska odpovědnosti za vlastní zdraví i zdraví druhých...; (d) projevení odpovědného vztahu k sobě samému a... pravidlům zdravého životního stylu; (e) projev odpovědného chování v situacích ohrožení zdraví, osobního bezpečí, při mimořádných událostech, v případě potřeby poskytnout adekvátní první pomoc.

II. Tělesná výchova: (a) aktivní vstoupení do organizace svého pohybového režimu...; (b) uplatnění vhodného a bezpečného chování i v méně známém prostředí..., předvídání možných nebezpečí úrazu...; (c) naplňování základních olympijských myšlenek ve školních podmínkách – čestné soupeření, pomoc handicapovaným...

III. Zdravotní tělesná výchova: (a) uplatňování odpovídající vytrvalosti a cílevědomosti při korekci zdravotního oslabení; (b) zařazování pravidelných speciálních vyrovnávacích cvičení souvisejících s vlastním oslabením, usilování o jejich optimální provedení; a (c) aktivní se vyhýbání činnostem, které jsou kontraindikací zdravotního oslabení.

Že se zdaleka nejedná pouze o tuto vzdělávací oblast, uvádíme na tomto místě pro ilustraci některé další. Možnosti uplatnění PŠD nalezneme v průřezových tématech osobnostní a sociální výchovy i výchovy multikulturní (solidarita, lidské vztahy). Ve vzdělávací oblasti “Člověk a společnost“ můžeme PŠD využít například při Výchově k občanství (RVZPV, 2004), kdy žák: (a) posoudí vliv osobních vlastností na dosahování individuálních i společných cílů, objasní význam vůle při dosahování cílů a překonávání překážek; (b) objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám; a (c) rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti.

ZÁVĚR

Ojedinělost Paralympijského školního dne spočívá především v uplatnění teoretických znalostí z problematiky aplikovaných pohybových aktivit bezprostředně v praxi, v napojení výzkumu na reálný program a v možnosti reprodukce totožného programu samotnou školou ať již ve spolupráci s profesionálním pracovištěm, nebo bez něj. V současné době existuje manuál, podle kterého je možné postupovat v případě zájmu pořádat PŠD. V průběhu roku 2008 byl publikován jeho český překlad, upravený pro podmínky našich základních škol.

REFERENČNÍ SEZNAM

- Craven, P. (2004). *The Olympic Games: 1896–2004*. IMCE, Paris, France.
- Horák, J. (1997). *Škola a hodnotová orientace dětí a mládeže*. Liberec: Technická Univerzita v Liberci.
- Horne, M., (1985). Attitudes toward handicapped students: Professional, peer, and parent reactions. Hillside, NJ: Erlbaum.
- IPC. (2006). *Paralympic School Day*. Bonn: International Paralympic Committee.
- Ješina, O. (2007). *Aplikované pohybové aktivity v zimní přírodě*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Ješina, O., Kudláček, M., Janečka, Z., Kukolová, P., & Machová, I. (2008). Představení vzdělávacího programu s názvem „Paralympijský školní den“. In Kudláček, M. & Machová, I. (Eds.). *Integrace – jiná cesta*. Sborník příspěvků ze semináře Olomouc 30.11. 2007. Olomouc: UP v Olomouci.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (2004). Praha: VÚP v Praze.
- Kudláček, M. (2007). *Paralympijský školní den*. Retrieved 21. 8. 2007 from World Wide Web: <http://www.apa.upol.cz>.
- Kudláček, M., & Valenta, T., (2004). Inclusion in experiential education outdoor courses. *Proceedings of abstracts of 7th European Congress of Adapted Physical Activity*.
- Kudláček, et al. (2008). *Paralympijský školní den*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Kudláček, et al. (2007). *Aplikované pohybové aktivity pro osoby s tělesným postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Válková, H. (1980) *Psychologie tělesné výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Mgr. Martin Kudláček, Ph.D.
Katedra aplikovaných pohybových aktivit
FTK UP Olomouc
Tř. Míru 115
771 11 Olomouc
Email: martin.kudlacek@upol.cz

PARALYMPIC EDUCATION PROGRAMS

The purpose of this article is to introduce new area of Paralympic Education, which is an umbrella term for all educational activities within Paralympic movement. Paralympic education is based on philosophy of Paralympic Movement. In this article we focus in detail on unique educational program titled Paralympic School Day. We highlight potentials of PSD in improving attitudes towards inclusion of persons with disabilities and implementation of PSD in elementary schools.

Key words: *adapted physical activities, inclusion, attitudes, Paralympic games*